

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Soluuntur quædam oppositiones. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

quia tamen coniungitur verbo, *diligunt*, quod significat immanentem actionem, ideo determinatur & restringitur, ut veluti immanens forma concipiatur. Verum, si hoc satis esset, cur non etiam sufficeret addere terminum aliquem diuinum, ut iam operatio spirandi ut immanens conciperetur cum suo termino? Vel saltem cur non sufficeret ex parte termini ponere nomen significans aliquid immanens, etiamsi verbum denotaret operationem transeuntem, ut talis fieri posset denominatio hoc modo, *Pater & verbum spirans seipsum amore suo*? Cum enim denominatio non sit ab operatione, sed à termino, & hic significetur terminus ut manens in producente, id videtur satis, ut ab eo denominatio illa in casu effectiuo proveniat, & significationem verbi modificetur, ut denotet immanentem: sed nemo dicere audebit, *Pater & filius spirans se amore suo*: ergo alia ratio reddenda est.

Horum quoque sententia accedit ad modum loquendi, quem aliquando securus Aug. dixit, *pater est sapiens sapientia genita*; postea tamen retractavit, ut videbimus cap. 6. siquidem hi Doctores concedunt, cum dicimus, *pater dicit verbo*, vel *pater & filius diligunt se Spiritu sancto*, denominationem illam à termino actionis provenire, veluti à forma: sic enim etiam dicere liceret, *Pater est sapiens sapientia genita*, hæc enim est veluti formalis denominatio.

CAPVT III.

Vera ratio prædictæ sententiæ.

Multo facilius ratio prædictæ sententiæ & propositionis reddi potest, quæ non tantum in præfati, sed in ceteris locum etiam habere potest. Eius autem gratia præmittendum est duo esse genera actionum & operationum, sine in genere, sine in specie denotentur: quædam significantur sub respectu solum ad terminum, quem produciunt, ut generare, spirare, producere & efficere: alie vero cum duplici ordine, altero ad terminum productum, altero ad rem aliam, non quidem productam, sed ad rem per modum obiecti, aut per modum subiecti se habentem. Harum vero quædam sunt transeuntes, ut calefactio, transmutatio: quædam immanentes & vitales operationes, ut dictio, dilectio, intellectio. In actionibus prioris generis non fit denominatio à termino producto in casu effectiuo, & ideo non dicimus, *pater generat filio se*, aut aliquid aliud, nec *spirat Spiritu sancto*. Ratio vero est manifesta, nam si in his operationibus fieret denominatio huiusmodi, necesse erat, eas significari sub ordine ad aliquid aliud, quam ad terminum: nam cum dicimus, *pater generat filio*, significamus generationem ad aliquid aliud ordinari: sensus enim est, *pater generat filio se, aut aliquid aliud*. Quod si hæc actiones & operationes nihil aliud præter terminum suum respiciunt, non potest operans in casu effectiuo à termino producto denominari, cum nihil superest, quod operans denominatione illa respiciat.

Contra vero in operationibus posterioris generis, cum alter respectus significetur vel ad subiectum, vel ad obiectum, cum quibus verbum has actiones significans constituitur in casu accusandi, optime fieri potest denominatio à termino producto, in casu effectiuo; atque idcirco recte dici-

mus, *ignis comburit, aut calefacit calore*, non tantum calore, quem in se habet: sed etiam eo, quem in subiecto producit: dicimus etiam dealbare parietem albedine in ipso producta. Hæc namque actiones non solum significantur sub respectu ad terminum productum, sed etiam sub respectu ad subiectum, in quo inducunt terminum productum veluti formam illius. Idem cōtingit in actionibus, quæ significantur cum ordine ad obiectum, quæ de causa dicimus, *pater intelligit*, seu dicit verbo suo, quia intellectio patris, quæ notionalis est, præter respectum ad filium tanquam ad verbum, significatur cum ordine etiam ad obiecta dicta & intellecta: ergo cum eadem operatio & productio filij Dei per intellectum diuersis vocibus significetur, mirum non est, si aliquando fiat illa denominatio à termino, aliquando vero non fiat: cum diuerso modo eadem operatio significetur. Quocirca licet non dicamus, *pater generat aliquid aliud filio*, dicimus tamen, *pater intelligit & dicit aliquid aliud filio*.

Hinc manifeste patet, quare recte dicamus, *pater & filius diligunt se Spiritu sancto*; cum tamen dici nequeat, *pater & filius spirant se Spiritu sancto*. Eadem enim operatio diuinæ voluntatis priori modo præter respectum ad terminum productum significatur cum ordine etiam ad obiecta: pater autem & filius sunt obiecta diuinæ amoris: posteriori autem modo significatur cum solo ordine ad terminum productum. Concludamus igitur cum Scoto loco citato, ex quo hæc ratio manifeste colligitur, quæ admodum in Deo dilectio ordinem habet non tantum ad terminum productum, sed etiam ad rem amatam; & dictio aut intellectio etiam ad rem dictam seu intellectam; eodem modo amor ipse productus per dilectionem respicit rem dilectam, & verbum rem dictam: ideoque denominant agentia in casu effectiuo per respectum ad rem intellectam vel amatam.

CAPVT IV.

Soluantur quædam oppositiones.

Hanc communem sententiam impugnatur Dur. in 1. d. 32. q. 1. nu. 10. nititurque probare, non posse ueram esse illam propositionem, *pater & filius diligunt se Spiritu sancto*, hac ratione. Vel intelligitur de notionali, vel de essentiali dilectione: de essentiali vera esse nequit, nam sicut hæc dilectio non habet ordinem ad Spiritum sanctum, sic etiam de ipsa potest dici, *pater & filius diligunt se Spiritu sancto*; id quod sine controuersia omnes fatentur: sed neque vera esse potest, si de notionali dilectione intelligatur; quia nihil notionale includit illud, quod commune est omni personæ: atqui habere respectum rationis ad aliquem ut dilectum, est commune cuius personæ; omnis enim persona diligit aliam personam, ceteraque creaturæ: ergo talis respectus non potest includi in actu notionali: quo fit ut illa propositio ratione talis respectus vera esse non possit. Deinde licet talis respectus rationis includeretur in actu notionali: quia tamen actus notionalis esse nequit, neque intelligi sine respectu ad rem productam, sequitur non posse respicere aliud, quam rem productam: pater autem & filius non producuntur dilectione; ergo dilectio notionalis in illos ferri non potest.

Hæc Durandi argumenta falso nituntur fundamentum.

minati à termino producto in casu effectiuo.

Amplius declaratur.

Argumentum Durandi contra rationem factam.

16.
Solutur ra-
tio Durand.

damento à nobis iam confutato *disp. 111. c. 2. n.* mirum actus notionalis non esse operationes intellectus, & voluntatis: sic enim manifeste sequeretur, nullum in illis includi respectum ad aliquid aliud, quam ad personam productam. Idem omnino sequeretur, si vera esset aliorum sententia, quam disputat. *112. etiam impugnauimus*, qui quamvis dicant actus notionales esse operationes voluntatis, & intellectus, addunt tamen, illas non esse intelligere, & diligere formaliter, ne has operationes in notionalibus includi. Sed quia, ut ibidem explicatum est, intellectio in dictione, & dilectio in spiratione formaliter includitur, addita tamen relatione productionis; necessario fit, ut actus notionalis ratione essentialis, quem includit in se, & quem relatione sua modo peculiari determinat, & modificatur, in res alias, quam in terminum productum feratur. Vnde etiam prouenit, ut actus notionalis ratione essentialis, quem continet, super ipsum principium reflecti possit. Sed quia, cum additur terminus in casu effectiuo denotatur actio notionalis peculiari illo modo modificas essentialis, non potest cuius personæ conuenire, sed illi tantum, quæ est principium illius; ideo non dicemus, Spiritus sanctus diligit se seipso; sicut dicimus, pater, & filius diligunt se Spiritu sancto. Hæc doctrina colligi videtur ex *Bona. in 2. disp. 32. a. 1. q. 1. ad penult. argum.* ex qua plene satisfacti argumentis Durandi.

Bonavent.

17.

Solutur.

Pater, & Filius simul producant Spiritum sanctum, & diligunt ipsum.

Alij vero sic obiciunt, quamvis actus notionalis dicendi significatus hac voce, *dictio*, ordinem habeat ad res dictas medio verbo: tamen dilectio notionalis proxime respicit res dilectas, non medio amore producto: quin potius prius origine dilectione notionali, ut origine & operatione, diliguntur res à Patre, & Filio, quam Spiritus sanctus producat. Ego vero hanc differentiam inter dilectionem, & dictionem intelligere nequeo: sicut enim dictio non prius fertur in res dictas, quam in verbum, sed simul producit verbum dicendo. Itad, & in eo ut in termino actionis dicendo. cetera simul, quæ ad illius productionem per se conducunt: cur non idem de dilectione dicendum est, ut eadem simul dilectione producat Spiritus, neque prius intelligatur productio Spiritus sancti terminata ad res alias dilectas, quam ad ipsum Spiritum sanctum, qui simul est res dilecta & producta? Simul igitur Pater & Filius diligendo Spiritum sanctum producant, & producendo diligant ipsum, & in eo, ut in termino suæ dilectionis, res alias, quæ sunt illius productione per se comparantur. Et hac ratione in casu effectiuo fit illa denominatio: quia in termino producto includitur etiam ille spectus ad res alias dilectas, ut supra explicatum est.

CAPVT V.

Qua ratione dici possit, Spiritus sanctus diligit se, seipso.

18.
Spiritus s. se diligit amore essentiali non tamen notionali.

Nonnulli Thomistæ noluerunt concedere hanc propositionem, *Spiritus sanctus diligit se seipso*, tum quia denominatio illa in casu effectiuo tribui non potest Spiritui sancto tanquam termino producto per operationem, neque enim à seipso productus est; neque tanquam principio, quia principium dilectionis in Spiritu sancto est sua essentia, seu voluntas; ergo, quamvis dicere

ARTIC. II.

possemus, diligit se sua essentia, aut sua voluntate: tamen dici non potest, diligit se seipso. Placuit. *S. Th. hilominus doctrina S. Th. in 1. d. qu. 1. a. 2. ad. vi. c. Maslij in 1. qu. 35. a. proposit. 4. post coactionem respondentem questionem, qui putant distinctionem esse. Aut enim sermo est de notionali dilectione, & propositio negari debet, quia hæc dilectio non conuenit Spiritui sancto, ut omnibus compertum est: aut sermo est de essentiali, & concedenda est: tunc autem casus effectiuus, *seipso*, non denotat principium quo, quale est essentia, seu voluntas: sed principium, quod, nimirum personam: sic enim dicere consueuimus, Petrus intelligit aut fecit hoc vel illud seipso.*

Addit deinde S. Th. si ab actu dilectionis notionalis separaremus ordinem & relationem originis, ita ut sola remaneat dilectio secundum rationem dilectionis, dici optime posse, Spiritum sanctum se diligere dilectione non tantum essentiali, sed etiam personali. Ego vero non video, quo pacto ablata relatione originis manere posset dilectio, quæ non esset essentialis, quæ quamvis personæ Spiritus sancti conueniret, communis nihilominus omnibus esset. Quod Spiritus sanctus peculiari ratione dicitur amor, hoc solum contingit ratione relationis amoris producti: cumque verbum, diligere, ex se potius significet operationem voluntatis communem, & communiter non usurpatur pro notionali nisi aliquid addatur, absque vlla distinctione dici potest, Spiritus sanctus diligit seipso.

CAPVT IV.

An recte dici possit, Pater est sapiens, vel sapiens sapientia genita.

Existimauit aliquando Augustinus hanc propositionem veram esse, *pater est sapiens sapientia genita*, hoc est, filio. Ita docuit libro 83. questionum. q. 23. sed postea melius sentiens sententiam mutauit 1. libr. retract. cap. 20. & aliis locis à nobis allegatis *disp. 142. cap. 11. Eius retractationem merito amplectuntur Scholastici S. Th. in 1. d. 32. quæst. 2. art. 1. Bonau. art. 2. qu. 1. Scotus qu. 2. §. 48. secundam questionum, Capreolus qu. 1. art. 2. Gabriel qu. 1. qui omnes cum concedant illam propositionem, de qua hæcenus disputatum est, *pater dicit se, & creaturas verbo suo*, hanc tamen, *pater est sapiens sapientia genita*; omnino negant. Eorum ratio est, quia cum, dicere, significet productionem; & sapientia genita, seu verbum sit terminus illius; verbi ter, qui est principium huius dictionis, & verbi recte potest denominari à verbo in casu effectiuo, iuxta ea, quæ paulo ante tradita sunt: at vero cum dicimus, esse sapientem, non significamus actionem, sed effectum formalem sapientie; quare cum Deus Pater sit sapiens sua essentia, non autem filio tanquam formas dici non potest, pater est sapiens sapientia genita.*

Ceterum an dici possit, *pater sapiens sapientia genita*, videtur eadem ratio: nam verbum, *sapiens*, non effectum formalem, sed operationem significat. Nihilominus Scotus loco citato, & Gab. quæst. illa prima a. 3. in fine negat hanc propositionem; quia sapere, sicut etiam intelligere, sumitur essentialiter: actus autem essentialis non respicit personam productam; quare ab illa persona, quæ dicitur intelligere & sapere, tanquam à termino actionis neque